

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Maximiliani Sandaei E Societate Iesv Doctoris
Theologi Architectura Christiana**

Sandaeus, Maximilianus

Coloniae Agrippinae, 1653

3. Ad *Ædificationem* Domus Sapientiae necessaria sunt, Domini Dei invocatio. Gratiae auxilium. *Ædificantis* Pietas.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46065](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46065)

ARTICVLVS III.

*Ad Ædificationem Domus Sapientiæ necessaria sunt: Domini
Dei inuocatio, Gratiæ auxilium, & Ædifi-
cantis Pietas.*

QUARE id sibi statuat oportet, habeatque fixum,
litterarum ac Sapientiæ Studiosus, tantum se in
Ædificatione Domus Sapientiæ perfecturum, profe-
cturumque in litterarum scientiarum, & artium libera-
lium studio, quantum DEVM, Scientiarum Dominum,
& Domus Sapientiæ Architectum Principem, suum
Adiutorem habuerit. Persuadeat autem sibi, quod adiu-
tricem eius manum in omnibus experietur, si eum sibi,
pietate, casto cultu, & deuotione conciliare, & propitiū
reddere, tum per se, tum intercessione Sanctissimæ
Matris, ac Patronorum tutelarium conatus fuerit. **P**
TAS Amatores Sapientiæ Academici, Architectum
Principem huius Summæ Ædis ad vestra vota ducet,
quo vno præsentate ac dirigente, licet operæ minus sint
habiles, aut cessent aliquando & ocidentur, facile ad tem-
pli fastigium peruenitur, i. Timot. iv. 8. *Pietas, vt ad omni-
uilem, sic instrumentum est veræ ac salutaris Scientiæ,*
organum perfectæ doctrinæ: semen eius, quam in ani-
mo desideratis copiosæ messis artium omnium & disci-
plinarum. Quare, quemadmodum Logica, quoniam
dicitur Modus sciendi, eo quod ordinem tradat, ac fa-
cultatem subministrat, quibus Scientiæ, tam quæ in spe-
culatione, quam quæ in actione consistunt adquiruntur
ante alias addiscere oportet, & sibi familiarem reddere
ita, quia Pietas haud minus Modus quidam est, simul-
que præcipuum ad Scientiarum Arcem, ac Sapientiæ
Domum fundandam perficiendamque organum, tum
alias ob causas, tum ob hanc potissimum, quod Archi-
tecto

rectum primum, sine quo nemo, vel lapidem lapidi, ad huius Ædificij structuram coniungere potest, propitium reddat, ac beneuolum; idcirco fallitur. quicumque sine Pietate, in vlla Sapientiæ Christianæ parte, aut vlla disciplina ex Scientiarum orbe, profectum sibi spondet.

FILI, dicebat Ecclesiasticus, cap. i. *concupiscens Sapien-
tiam, conserua iustitiam, & DEVS præbebit illā tibi.* Per iustitiā
intelligit fidem, religionem, pietatem, quæ coniunctam
habet obseruationem omnium mandatorum DEI, quæ
hominem facit ac denominat iustum. Præclarè S. Augu-
stinus, disputans contra Faustum Manichæum lib. xxii.
cap. 53. *Prior est, inquit, in rectâ hominis eruditione, labor ope-
rantis, quæ iusta sunt, quàm voluptas intelligendi, quæ vera sunt.*
*Ad hoc valet, quod scriptum est: Concupisti Sapien-
tiam? serua mandata (sis bonus, pius, iustus,) & Dominus præbebit
illam tibi. Mandata vtrique ad iustitiam pertinentia: iustitia au-
tem, quæ ex fide est, quæ inter tentationum incerta versatur, vt piè
credendo, quod nõdum intelligit, etiam intelligentia meritum con-
sequatur.* Subiungitur deinde ab eodem Augustino pru-
dens obseruatio. Proinde in his qui flagrant ingenti amore
perspicuæ veritatis, qui sunt Amatores Sapientiæ, non est im-
probandum studium, sed ad ordinem reuocandum, vt à fide inci-
piat, vt bonis moribus nitatur peruenire, quo tendit. In eo quippe
quo versatur, virtus est laboriosa: in eo verò quod appetit luminosa
Sapientia. Illi ergo respondeatur: *pulchrum est quidem quod desi-
deras, & amari dignissimum: sed prius nubit Lia, & postea Ra-
chel.* Pulchra similitudo, Iacob, studiosus Sapientiæ,
prius duxit Liam, deinde Rachëlem: Lia repræsentat la-
boriosam Pietatem vel Iustitiam, Rachel speciosam Sa-
pientiam. sis pius si velis esse Sapiens. Pergit Augustinus.
*Ardor ergo iste ad id valeat, vt ordo non recusetur, sed potius tole-
retur sine quo non potest perueniri ad id quod tanto ardore diligi-
tur. Cùm autem peruentum fuerit, simul habebitur in hoc sæculo,*

F

non

non solum speciosa intelligentia, sed & laboriosa Iustitia.

PIETAS igitur, siue IUSTITIA præcedat, ut quis sit idoneus ædificator Domus Sapientiæ: inuocetur DEVS sine cuius gratiâ & adiutorio frustra in operoso studiorum negotio ad culmen niteris. Cuius rei veritatem simulq; necessitatē auxiliij Diuini in ijs qui se literis ad extruendū in se Sapientiæ Regiā, addixerunt, ut intelligentia educi ex intimis Theologiæ, & incōcussis fidei Christianæ principijs, aduertite quæso, mentem ad clarissimam deductionem, quam habet Angelicus Doctor Thomas Aquinas, qui (1.2.q.109.) quæstionem instituens: *Vtrum homo sine gratia possit aliquod verum cognoscere?* hoc est, secundum nostram metaphoram, DEO non Architectante, ad Sapientiæ Domum fundandam, manum extendere, in hunc modum more suo, ratiocinatur.

„ COGNOSCERE veritatem est vsus quidam, vel
 „ actus, aut operatio intellectualis luminis: quia secundum
 „ Apostolum, ad Ephesios V. *omne quod manifestatur*
 „ *lumen est.* Vsus autem quilibet, vel operatio quendam
 „ motum, id est, transitum, mutationemque importat,
 „ largè accipiendo motum, secundum quod intelligere
 „ aut velle, motus quidam dicuntur apud Philosophum
 „ lib. 3. de Anima. tex. 28. Videmus autem in corpora-
 „ libus, quod ad motum requiritur non solum ipsa
 „ forma, quæ est principium motus vel actionis, sed etiam
 „ requiritur motio & concursus primi Agentis. Exem-
 „ plum clarum est in homine & igne comburente. Pri-
 „ mum autem mouens in ordine corporalium est cor-
 „ pus cœleste: vnde quantumcumque ignis habet
 „ calorem perfectum, non alteraret, nisi per mo-
 „ tionem corporis cœlestis, Manifestum est autem
 „ quod sicut omnes motus corporales reducuntur ad
 „ motus corporis cœlestis; ita omnes motus, tam cor-
 „ poreos, quam incorporeos, reduci ad Primum-mouens
 „ quod

» quod est DEUS. Ideò quantumcumque Natura aliqua
 » corporalis vel spiritualis ponatur perfecta, non po-
 » test in suum actum procedere, nisi moueatur à DEO.
 » Quæ quidem motio est secundum suæ prouidentia
 » rationem, non secundum necessitatem naturæ, ut est
 » motio corporis cœlestis. Non solùm autem à DEO
 » est omnis motio, sicut à *Primo Mouente*, sed etiã ab ipso
 » est omnis formalis perfectio, sicut à *Primo-actu*. Sic
 » ergo actus intellectus, & cuiuscumque entis creati
 » pender à DEO, in quantum ad duo. Vno modo, in
 » quantum ab ipso habet perfectionem, siue formam,
 » per quam agit. Alio, in quantum ab ipso mouetur ad
 » agendum, Vnaquæque autem forma indita rebus
 » creatis, à DEO habet efficaciam respectu alicuius
 » actus determinati, quem potest efficere, aut in quem
 » potest ferri, secundum suam proprietatem. Ultra autē
 » non potest, nisi per aliquam formam superadditam:
 » sicut aqua non potest calefacere, nisi calefacta ab
 » igne.
 » Atque ita intellectus humanus habet aliquam for-
 » mam, scilicet lumen intelligibile, quod est de se suffi-
 » ciens ad quædam cognoscenda (dependentem tamen
 » ab adiutorio, vel concursu *Primi-Agentis*) ad ea nimi-
 » rum, in quorum notitiam, per sensibilia possumus de-
 » uenire. Altiora intelligibilia intellectus humanus
 » cognoscere non potest, nisi fortiori lumine perficia-
 » tur: videlicet, lumine fidei, vel prophetiæ: quod dici-
 » tur *LUMEN GRATIÆ*, in quantum est naturæ super-
 » additum. Sic igitur dicendum est, quod ad cognitio-
 » nem cuiuscumque veri homo indiget auxilio Diuino,
 » ut intellectus moueatur ad suum actum: non autem
 » indiget ad cognoscendam veritatem noua illustrati-
 » one superaddita naturali illustrationi. Tamē miracu-
 » los à DEUS aliquos per suam gratiam instruit de his,

quæ per naturalem rationem cognosci possunt.

Ex hoc summi Theologi responso multiplici tria quædam colligo, quæ litterarum studiosum quemlibet, sed Adolescentem potissimum, ad Pietatem colendam, & opem DEI cœlitumque, sine intermissione efflagitandam maximè permouere debent. *Primum* est. Nullam veritatem, quæ naturæ fines excedit, ideoque super, aut transnaturalis dici potest, cognosci posse à quoquam, licet subtilissimo acutissimoque, absque speciali DEI gratiâ, ope, auxilio, & sine noua aliqua illustratione. *Secundum*. Non posse hominem absque Diuino concursu vllam veritatem, etiam naturalem cognitione adsequi. *Tertium*. Veritates, quæ naturæ limitibus continentur, sæpenumero Diuinitus, peculiaribus nimirum DEI amicis, pijs castisque adolescentibus, singulari quadam illustratione reuelari. Qui idcirco *oro didactici*, appellantur, quod potius DEI docentis influxu, instinctu, ac manu ductione, quam sua industria & viribus ad scientiarum apicem peruenerint. Quales sine controversia fuerunt Beseleel, Ooliab, & Salomon, ad ædificationem Tabernaculi & Templi diuinitus destinati: Daniel, Ieremias, alijque Prophetæ testamenti veteris. Nec defuerunt in nouo, post Apostolos, Horægyptius Abbas, Maria Ægyptiaca, Ephræm Syrus, Basilius, & plures in utroque sexu, quorum indicem teximus. *Tom. I. Theologia varia, lib. III. qui est de Theologia infusâ.*

(. . .)

ARTI-